

minderen burger, den arme.... voor dien kom ik op, voor dien spreek ik. Hem dwingt men, hem grieft men in 't ouderhart, hem bindt men het geweten. Of is dan ook niet bij den arme het leven der ouders met dat der kinderen zoozeer saamgeweven, dat het geweten der ouders zelf zich gekwetst moet voelen, bij het onrecht aan de ziel hunner kinderen gepleegd. En als dat dan geschiedt, als de mindere burger, als de arme gedwongen wordt, om, zoo anderer aalmoes hem geen uitweg biedt, óf door eigen daad zijn kind van alle onderwijs te berooven, óf het aan zulk een onderwijs over te geven, waarin, zijns inziens, het ééne noodige ontbreekt, dat wel het hoofd maar niet het hart kan vormen, en daarom strijdt met zijne conscientie, welnu, dan willen we dat Neerland's volksgeweten uitspraak doe, of het die mishandeling van den minvermogende, die inbreuk op het oudërrecht, die verkorting van gewetensvrijheid, binnen zijn erve duldt.

Godsdienstigheid, prijsstelling op de landshistorie, bloei van het huislijk leven, »selfgovernment" der burgerij en eerbied voor gewetensvrijheid, zietdaar dus een vijftal groote karaktertrekken, waarvan ons dunkt, dat ze in het gelaat onzes volks te diep zijn ingegroefd, om op den duur miskend te kunnen worden. Een vijftal eischen van ons volksleven, die de Staatsschool niet kán bevredigen, en die dan eerst tot hun recht kunnen komen, zoo de gebondenheid der Staatsschool ontbonden, het ontzenuwende protectiestelsel ten lande uitgejaagd en de onbeperkte, volledige vrijheid van onderwijs wordt erkend. Een vijftal levensvragen voor ons volk, die met den volksaard onzer natie onverbrekkelijk samenhangen, en die niet door partijgeest gezocht, maar door den nationalen levensdrang in het hart ons ter wille van geheel ons volk naar de lippen worden gedrongen. Welnu, op die vragen, willen we dat Holland's volk ons zelf een antwoord geve. Zijn antwoord. Een antwoord niet door anderen voorgezegd, maar door het eigen geweten ingefluisterd. Een antwoord niet in de woeling der par-